

For citation / Atıf için:

DİKEN, C., (2025). Takım sporu yapan adölesanların kimlik gelişimlerinin dürtüsellik ve sorumluluk duygusu ile ilişkisi. *Kastamonu İnsan ve Toplum Dergisi – KİTOD* 3(5), 167–186. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15518051>, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kitod>

Takım sporu yapan adölesanların kimlik gelişimlerinin dürtüsellik ve sorumluluk duygusu ile ilişkisi

The relationship between identity development, impulsivity, and sense of responsibility in adolescents participating in team sports

Cerengül DİKEN

Yüksek Lisans Öğrencisi. Nişantaşı Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Psikoloji, 34380, İstanbul, Türkiye

E-mail: cerengulkaplan@gmail.com

ORCID: 0009-0000-5426-1052

Makale Türü / Article Type:

Araştırma Makalesi / Research Article

Gönderilme Tarihi / Submission Date:

20/05/2025

Revizyon Tarihleri / Revision Dates:

23/05/2025 (Minör r.)

Kabul Tarihi / Accepted Date:

30/05/2025

Etik Beyan / Ethics Statement

- ✓ Makale için Nişantaşı Üniversitesinin 02.05.2024 tarih ve 2024/05 sayılı Etik Kurul Onay Belgesi bulunmaktadır.
- ✓ The article has the Ethics Committee Approval Certificate of Nişantaşı University dated 02.05.2024 and numbered 2024/05.

Araştırmacıların çalışmaya katkısı / Researchers' contribution to the study

1. Yazarın katkısı: Makaleyi yazdı, verileri topladı ve sonuçları analiz etti/raporladı (%100).
1. Author contribution: Wrote the article, collected the data and analyzed/reported the results (%100).

Çıkar çatışması / Conflict of interest

Yazar bu çalışmada olası bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

The author declares that there is no potential conflict of interest in this study.

Benzerlik / Similarity

Bu çalışma iThenticate programında taranmıştır. Nihai benzerlik oranı %4'tür.

This study was scanned using the iThenticate program. The final similarity rate is 4%.

Takım sporu yapan adolesanların kimlik gelişimlerinin dürtüsellik ve sorumluluk duygusu ile ilişkisi

Öz

Bu araştırmanın amacı, takım sporu yapan adolesan bireylerin kimlik gelişimi ile dürtüsellik ve sorumluluk düzeyleri arasındaki ilişkileri incelemektir. Araştırma, ilişkisel tarama modeliyle yürütülmüştür. Çalışma grubunu, İstanbul ili Anadolu Yakasında yaşamakta olan ve takım sporları (futbol, voleybol, basketbol, hentbol) yapan 13–18 yaş aralığındaki 159 adolesan oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Demografik Anket, Kimlik Gelişiminin Boyutları Ölçeği (KGBÖ), Barratt Dürtüsellik Ölçeği (BIS-11) ve Sorumluluk Duygusu ve Davranışı Ölçeği (SSDÖ) kullanılmıştır. Veriler SPSS 28.0 programı ile analiz edilmiş, Pearson korelasyon ve bağımsız örneklem için t-testi uygulanmıştır.

Elde edilen bulgulara göre, olumlu kimlik gelişimi boyutları (taahhüt verme, araştırma) daha düşük dürtüsellik ve daha yüksek sorumluluk düzeyleriyle anlamlı ilişkilidir. Ruminatif araştırma ise yüksek dürtüsellik ile ilişkilidir. Ayrıca, ergen dönemindeki kız çocuklarının erkek çocuklarına göre daha yüksek kimlik gelişimi ve sorumluluk puanlarına sahip olduğu tespit edilmiştir. Ailesinde spor yapan bireylerin dürtüsellik düzeylerinin daha düşük olduğu bulunmuştur. Takım sporu yapma süresi, özellikle ruminatif araştırma üzerinde anlamlı farklılık yaratmıştır. Olumsuz spor deneyimi (zorbalık, sakatlanma vb.) yaşayanların plan yapma becerilerinin daha zayıf olduğu görülmüştür. Araştırma, takım sporlarının ergenlik dönemindeki kimlik yapılanması ve davranışsal düzenleme sürecinde önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kimlik gelişimi, Dürtüsellik, Sorumluluk, Takım sporu, Adolesan

The relationship between identity development, impulsivity, and sense of responsibility in adolescents participating in team sports

Abstract

This study examines the relationship between identity development, impulsivity, and levels of responsibility among adolescents who participate in team sports. The research was conducted using a correlational survey model. The study group consisted of 159 adolescents aged between 13 and 18, residing on the Anatolian side of Istanbul and actively participating in team sports such as football, volleyball, basketball, and handball. The data were collected using a Demographic Questionnaire, the Dimensions of Identity Development Scale, the Barratt Impulsiveness Scale, and the Responsibility Feeling and Behavior Scale. The data were analyzed using SPSS 28.0, and Pearson correlation remove independent samples t-tests were employed.

According to the findings, positive identity development dimensions (commitment and exploration) were significantly associated with lower levels of impulsivity and higher levels of responsibility. Ruminative exploration was positively associated with higher impulsivity. Additionally, it was found that adolescent girls had higher levels of identity development and responsibility compared to boys—adolescents with family members who participated in sports exhibited lower impulsivity levels. The duration of participation in team sports created a significant difference, particularly in ruminative exploration. Adolescents who experienced adverse sports-related events (e.g., bullying, injuries) were found to have weaker planning skills. The study reveals that team sports are essential in forming identity and behavioral regulation processes during adolescence.

Keywords: Identity development, Impulsivity, Responsibility, Team sports, Adolescents.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

This study addresses the identity development processes of adolescents and their levels of impulsivity and sense of responsibility. Focusing specifically on adolescents participating in team sports, the research aims to understand how social experiences influence psychosocial development. The primary objective is to determine whether significant relationships exist between identity development, impulsivity, and sense of responsibility in

adolescents who engage in team sports. Accordingly, the study seeks to answer the question: “How is the identity development of adolescents involved in team sports related to their levels of impulsivity and responsibility?”

One of the strengths of this study lies in its consideration of identity formation not only as an individual process but also within a social context. By evaluating the multidimensional impact of interaction-based activities such as team sports on adolescents’ behavioral and emotional regulation capacities, the study contributes to the literature in both sports psychology and developmental psychology. Furthermore, the simultaneous use of three psychological measurement tools provides a more comprehensive perspective on the relationships among the variables.

A significant limitation encountered during the study is that the participants were primarily drawn from a specific geographical region (Anatolian side of Istanbul), which may limit the generalizability of the findings. Additionally, causal inferences were not allowed since the data were collected cross-sectionally. Nevertheless, the study is an important initial step in revealing the interrelationships among the examined variables.

Conceptual and Theoretical Framework

Concepts

Identity: Identity refers to a person's unique characteristics, qualities, the conditions and evidence that make them who they are, and their distinct and original answer to the question "Who am I?" that differentiates them from others (Marshall, 2005).

Identity development is how an individual gradually constructs a consistent and meaningful answer to "Who am I?" by discovering their unique values, beliefs, and social roles. In this process, the individual blends internal experiences with external interactions to form a sense of personal integrity and direction in life.

Impulsivity: Impulsivity involves actions carried out without proper planning, in a premature manner, and often entail outcomes that may be risky or inappropriate (Evenden, 1999).

Responsibility: The concept of responsibility involves concern for correcting one's behavior while also fostering the development of self-discipline. Responsibility encompasses an individual's ability and willingness to act appropriately, the effort to correct inappropriate behavior, and the capacity to help others behave appropriately (Duke & Jones, 1985).

Team sports are physical activities where individuals interactively compete under specific rules (Carron & Eys, 2012).

Literature Review

A study found that adolescents who participate in team sports are less likely to experience mental health difficulties such as anxiety, depression, social problems, and attention issues compared to their non-athlete peers (Hoffmann et al., 2022). Individuals who regularly participated in team sports from adolescence into young adulthood were less stressed and less likely to experience symptoms of panic disorder than those who stopped playing sports or never participated (Murray et al., 2021). Another study demonstrated that participation in both team and individual sports is associated with fewer depressive symptoms and greater life satisfaction in both boys and girls, concluding that engaging in team sports contributes positively to the mental health of both genders (Khan et al., 2022).

Method

This quantitative study examines the relationship between identity development, impulsivity, and sense of responsibility in adolescents who participate in team sports. Quantitative research is a method that yields results by collecting, interpreting, and analyzing measurable data through tools such as scales, tests, or experiments (Büyükoztürk, 2016). Within the scope of this quantitative study, a relational survey model was used. The relational survey model aims to investigate the relationship, its level, and the mutual effects between two or more variables (Bekman, 2022). As a model commonly used in studies examining relationships between variables, it was employed in this research to explore the relationship between identity development, impulsivity, and sense of responsibility among adolescents engaged in team sports.

Findings

According to the study's general findings, there is a significant and positive relationship between identity development in adolescents and their levels of responsibility and prosocial behavior. Specifically, positive dimensions of identity development—such as commitment, broad exploration, identification with commitment, and in-depth exploration—are associated with higher levels of responsibility and socially appropriate behaviors. In contrast, impulsivity is generally negatively associated with responsibility and positive behavior; notably, the lack of planning dimension predicts lower levels of responsibility and behavior. Anxiety-driven identity exploration processes, such as ruminative exploration, are found to be related to higher levels of impulsivity. Regarding gender, male participants scored significantly higher than females in overall impulsivity, lack of planning, and motor impulsivity, while no significant difference was observed in attentional impulsivity. When demographic variables were examined, no significant effects were found for age group, level of education, or city of residence on identity development or impulsivity. However, when the number of people living in the household was fewer (e.g., 2–3 people), participants showed significantly higher scores in specific dimensions of identity development, such as identification with commitment and in-depth exploration. Regarding income levels, no significant differences were found between medium- and high-income groups regarding impulsivity, responsibility, or behavior; however, a marginal trend toward significance was observed for impulsivity. These findings suggest that identity development, impulsivity, and sense of responsibility are interrelated variables, and specific individual differences and social factors may influence these relationships.

Conclusion, Discussion, and Recommendations

This study examined the relationship between identity development, impulsivity, and sense of responsibility in adolescents who participate in team sports, offering valuable insights into the psychosocial development process during adolescence. The findings revealed that positive identity development is associated with lower levels of impulsivity and higher levels of responsibility, indicating a close link between the process of identity formation and both social responsibility and behavioral regulation. The social environment provided by team sports—especially factors such as the duration of sports participation and the presence of athletes within the family—positively influenced adolescents' psychological development. Gender differences also reflected the influence of social roles on individual development. The study highlights that sports environments should support physical and psychosocial development, providing several recommendations for educators and families to foster healthy identity formation in youth.

GİRİŞ

Ergenlik dönemi, bireyin çocukluk ile yetişkinlik arasında kimliğini keşfettiği, fiziksel, duygusal ve sosyal değişimlerin yoğun olarak yaşandığı kritik bir gelişim evresidir. Bu dönemde birey, kimlik duygusunu oluşturmaya çalışırken çevresiyle olan etkileşimlerinden büyük ölçüde etkilenmektedir. Kimlik gelişimi ergenlikte ön plana çıkmakta ve bireyin bu dönemde yaşadığı kimlik karmaşasının çözülmesi, sağlıklı bir yetişkin kimliğinin temelini oluşturmaktadır (Erikson, 1968). Kimlik gelişimi, bireyin kendini tanıması, hedeflerini belirlemesi ve değerlerini oluşturma sürecini kapsar (Marcia, 1980). Bu süreç, yalnızca bireysel bir içsel sorgulama değil, aynı zamanda sosyal bağlamda şekillenen bir yapılandırma. Takım sporları, ergenin sosyal becerilerini geliştirmesi, iş birliği ve liderlik gibi rolleri deneyimlemesi açısından önemli bir ortam sunmakta olup spor, özellikle ergenlik dönemindeki bireyler üzerinde olumlu psikososyal etkiler oluşturmakta ve kimlik oluşumuna katkı sağlamaktadır (Fraser-Thomas, Cote, & Baker, 2005). Takım sporlarına düzenli katılım, bireylerin benlik algılarını güçlendirmekte ve toplumsal rollerini deneyimlemelerine olanak tanımaktadır (Weiss & Smith, 2002). Öte yandan, dürtüsellik ve sorumluluk duygusu gibi bireyin davranışsal düzenlemesini etkileyen değişkenlerin, kimlik gelişimi ile olan ilişkisi,

gelişim psikolojisi alanında önemli bir araştırma konusu olmuştur. Dürtüsellik, bireyin düşünmeden harekete geçme eğilimi olarak tanımlanmakta ve bu özellik gelişim süreci boyunca sosyal öğrenme ile şekillenmektedir Barratt (1994). Sosyal öğrenme kuramına göre bireyler, gözlem yoluyla öğrenme gerçekleştirir ve model alınan davranışlar, özellikle genç yaşlarda kişilik yapılanmasının bir parçası haline gelmektedir (Bandura, 1977). Sorumluluk duygusu ise, bireyin toplumsal normlara uyum sağlaması ve uzun vadeli sonuçları dikkate alarak davranışlarını düzenlemesiyle ilişkilidir (Yavuz, 2005). Bu bağlamda, takım sporu gibi sosyal ortamlarda edinilen deneyimlerin bireyin dürtüsellik düzeyini azaltabileceği ve sorumluluk duygusunu geliştirebileceği düşünülmektedir. Bu çalışmada, takım sporu yapan adolesanların kimlik gelişimi ile dürtüsellik ve sorumluluk düzeyleri arasındaki ilişki incelenerek, bu üç temel değişkenin birbiriyle olan etkileşimi derinlemesine ele alınacaktır.

Kimlik gelişimi sürecinde bireyin üstlendiği sosyal roller, çevresel destek sistemleri ve benlik algısı belirleyici unsurlar arasında yer almaktadır. Kimlik gelişiminin, bireyin yaşamda anlam arayışıyla yakından ilişkili olduğu ve bu sürecin içsel bir sorgulamayla şekillendiği öne sürülmektedir (Waterman, 1993). Ayrıca kimliğin; taahhüt, araştırma ve yeniden değerlendirme gibi dinamik bileşenlerden oluştuğu ifade edilmektedir (Crocetti, Rubini, & Meeus, 2008). Özellikle ergenlik döneminde aile, arkadaş çevresi ve okul gibi sosyal bağlamlardan alınan geri bildirimlerin, bireyin kimlik yapılanması üzerinde önemli etkiler yarattığı görülmektedir (Crocetti et al., 2008).

Sporun psikolojik etkilerine dair yapılan çalışmalar, fiziksel aktivitenin yalnızca beden sağlığına değil, aynı zamanda öz-yeterlik, benlik saygısı ve duygusal denge gibi alanlara da katkı sağladığını ortaya koymuştur (Eime et al., 2013). Özellikle takım sporları, bireyin grup üyeliği deneyimi kazanmasını, aidiyet hissini güçlendirmesini ve sosyal becerilerini geliştirmesini sağlar (Bailey, 2006). Bu yönüyle takım sporları, ergenlikteki kimlik gelişimi sürecini olumlu etkileyen önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir.

Dürtüsellik, bireyin düşünmeden hareket etme eğilimi olarak tanımlanmakla birlikte; planlama eksikliği, motor tepkisellik ve dikkatsizlik gibi alt boyutları içermektedir (Patton, Stanford & Barratt, 1995). Dürtüsel bireylerde anlık haz arayışı ön plandadır ve bu durum, uzun vadeli hedeflerin ihmal edilmesine neden olabilir. Sorumluluk ise, bireyin sosyal rollerini yerine getirme, görev bilinci ve toplumsal kurallara uygun davranma becerisiyle ilişkilidir (Özen, 2012). Bu iki özellik arasındaki denge, bireyin davranışsal düzenlenmesinde kritik öneme sahiptir.

Dürtüsellik, bireyin davranışlarını planlamadan, düşünmeden veya sonuçlarını hesaba katmadan gerçekleştirmesiyle karakterize edilen bir özelliktir. Bu özellik, özellikle ergenlik döneminde ön plana çıkmakta ve bireyin risk alma davranışlarını artırabilmektedir (Steinberg, 2008). Ergenlikte prefrontal korteksin tam gelişmemiş olması, dürtü kontrolünün zayıf olmasına ve duygusal tepkilerin baskın hale gelmesine neden olabilmektedir (Casey, Jones & Somerville, 2011).

Barratt Dürtüsellik Ölçeği'ne (BIS-11) göre dürtüsellik; dikkat eksikliği, motor dürtüsellik ve bilişsel planlama eksikliği olmak üzere üç ana alt boyutta ele alınmaktadır (Patton, Stanford & Barratt, 1995). Dikkat dürtüsellliği, odaklanma sorunlarıyla; motor dürtüsellik, düşünmeden hareket etme eğilimiyle; planlama eksikliği ise gelecek odaklı davranış geliştirmede yaşanan güçlüklerle ilgilidir. Bu alt boyutların her biri, bireyin sosyal uyum, akademik başarı ve kişilerarası ilişkilerinde farklı şekillerde problem yaşamasına neden olabilir.

Sosyal öğrenme kuramı çerçevesinde değerlendirildiğinde, dürtüsel davranışların çevreden öğrenilen ve zamanla pekiştirilen özellikler olabileceği ileri sürülmektedir. Özellikle aile ortamında gözlemlenen tutarsız disiplin, düşük ebeveyn denetimi ve ani tepkilerin model alınması, ergen bireyde benzer dürtüsel davranış örüntülerinin gelişmesine neden olabilmektedir (Bandura, 1977). Bu bağlamda, dürtüsellik yalnızca bireysel bir eğilim olarak değil, aynı zamanda çevresel faktörlerle şekillenen bir davranış biçimi olarak da ele alınmalıdır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma, takım sporu yapan adolesan bireylerin kimlik gelişimlerinin dürtüsellik ve sorumluluk duygusuyla ilişkisini belirlemek amacıyla yürütülmüş ve ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu model, var olan durumlar arasındaki ilişkilerin belirlenmesine olanak tanıyan nicel bir araştırma desenidir. Araştırma sürecinde hem ölçme araçlarının hem de analiz tekniklerinin bilimsel geçerliliği gözetilmiş, araştırma ve yayın etiğine uygunluk esas alınmıştır. Çalışma, etik kurul onayı alınarak yürütülmüş ve katılımcılardan gönüllülük esasına göre açık rıza beyanı alınmıştır.

Evren/Örneklem/Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, İstanbul ili Anadolu Yakasında aktif olarak takım sporları (basketbol, voleybol, hentbol, futbol) yapmakta olan 13-18 yaş aralığındaki toplam 159 birey oluşturmaktadır. Katılımcılar kolayda örnekleme yöntemiyle belirlenmiş olup yaş, cinsiyet, spor dalı ve spor yapma süresi gibi demografik bilgiler analizde dikkate alınmıştır.

Veri toplama araçları

Veri toplama aracı olarak üç psikolojik ölçme aracı ve demografik anket kullanılmıştır. Ölçekler için gerekli kullanım izinleri alınmıştır.

Kimlik Gelişiminin Boyutları Ölçeği (KGBÖ): Crocetti, Rubini ve Meeus (2008) tarafından geliştirilen ve Beşoluk vd. (2014) tarafından Türkçeye uyarlanan bu ölçek, bireyin kimlik gelişimini üç ana boyutta incelemektedir: Taahhüt, araştırma ve ruminatif araştırma. Ölçek toplamda 15 maddeden oluşmakta olup her boyut 5 madde ile temsil edilmektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı 0.78 olarak bildirilmiştir.

Barratt Dürtüsellik Ölçeği (BIS-11): Barratt (1994) tarafından geliştirilen ve Güleç vd. (2008) tarafından Türkçeye uyarlanan bu ölçek, dikkat, motor dürtüsellik ve planlama eksikliği olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır. Ölçek 30 maddelidir ve 4'lü Likert tipi kullanılmaktadır. Türkçe formun iç tutarlılık katsayısı 0.82'dir.

Sorumluluk Duygusu ve Davranışı Ölçeği (SSDÖ): Özen (2012) tarafından geliştirilen ölçek, bireylerin sorumluluk alma eğilimlerini ölçmektedir. Ölçek iki faktörlüdür: "Sorumluluk Duygusu" ve "Sorumlu Davranışlar". 5'li Likert tipiyle yapılandırılmış 24 maddeden oluşmaktadır. Toplam iç tutarlılık katsayısı 0.89'dur. Araçlar özgün geliştiricilerden gerekli kullanım izinleri alınarak uygulanmıştır.

Demografik Anket: Demografik ankette gönüllü olarak çalışmaya katılmış çocuklardan bilgi toplamak amacı ile çocukların cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu, aile bilgileri, yaptıkları takım sporu ve takım sporu hakkında olumlu ve olumsuz deneyimleri sorulmuş olup anket araştırmacı tarafından hazırlanmış 16 adet sorudan oluşmaktadır.

İşlem (Veri analizi)

Veriler, araştırmacı tarafından doğrudan spor kulüplerinde yüz yüze görüşmelerle toplanmıştır. Katılımcılara ölçme araçlarının yönergeleri açıklanmış ve her bir maddeyi dürüstçe yanıtlamaları istenmiştir. Veriler, SPSS 28.0 programı ile analiz edilmiştir. Öncelikle verilerin normallik dağılımları kontrol edilmiş, ardından değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya koymak amacıyla Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Ayrıca cinsiyet ve spor yapma süresi gibi demografik değişkenlerin etkisini belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t-testi uygulanmıştır. Analiz teknikleri belirlenirken ölçümlerin sürekli düzeyde olması ve karşılaştırılacak grupların ikili olması göz önünde bulundurulmuştur.

Araştırma izinleri

Bu araştırma, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulu tarafından 02.05.2024 tarih ve 2024/05 sayılı karar ile etik açıdan uygun bulunmuştur. Araştırmaya katılan bireylerden, çalışmanın amacı, kapsamı ve gönüllülük esasları hakkında bilgilendirme yapılarak yazılı bilgilendirilmiş gönüllü onam formu alınmıştır.

BULGULAR**Tablo 1.** Verilerin Dağılımına Ait Normallik Testleri Sonucu

Değişkenler	İstatistik	df	p	Ort.	Medyan	Min.	Maks.	Çarpıklık	Basıklık
Sorumluluk	0,07	155	0,04	3,23	3,28	1	4	-0,68	0,85
Davranış	0,07	155	0,08	3,16	3,19	1	4	-0,72	1,23
Kimlik Gelişimi	0,05	155	0,00	3,57	3,60	1	5	-0,46	0,86
Taahhüt Verme	0,12	155	0,00	3,74	3,80	1	5	-0,61	-0,44
Geniş Araştırma	0,08	155	0,02	3,62	3,60	1	5	-0,44	-0,08
Ruminatif Araştırma	0,07	155	0,05	3,25	3,20	1	5	-0,08	-0,60
Taahhütle Özdeşleşme	0,12	155	0,00	3,63	3,60	1	5	-0,51	-0,41
Derin Araştırma	0,09	155	0,00	3,63	3,60	1	5	-0,39	-0,15
Dürtüsellik Ölçeği	0,04	155	0,00	2,57	2,57	1	5	-0,01	-0,37
Plan Yapmama	0,07	155	0,08	2,58	2,58	1	5	-0,14	-0,72
Motor Dürtüsellik	0,10	155	0,00	2,23	2,14	1	5	0,68	0,27
Dikkatte Dürtüsellik	0,09	155	0,00	2,74	2,78	1	5	-0,14	-0,46

Verilerin dağılımını belirlemek için Kolmogrov-Smirnov normallik testi yapılmıştır. Normal dağılım analizi sonucunda ortalama-medyanın birbirine yakınlığı ve basıklık ile çarpıklığın ± 1 arasında olması gerekliliği incelendiğinde; değişkenlere göre bu değerlerin normal dağılıma uyduğu görülmektedir. Çalışma için normal dağılıma uygun parametrik testler kullanılmıştır. (George ve Mallery 2010)

Tablo 2. Demografik Özellikler

		n	%
Cinsiyetiniz	Erkek	103	64,80%
	Kadın	56	35,20%
Yaşınız	13-14 yaş	46	28,90%
	15-16 yaş	79	49,70%
	17-18 yaş	34	21,40%
Ailede takım sporu yapan başka biri var mı?	Evet	54	34,00%
	Hayır	105	66,00%
Hangi takım sporunu yapıyorsunuz?	Futbol	73	45,90%
	Basketbol	28	17,60%
	Voleybol	39	24,50%
	Hentbol	18	11,30%
	Diğer	1	0,60%

Tablo 2'nin devamı

Kaç yıldır takım sporu yapıyorsunuz?		0-12 ay	6	3,80%
		1-2 yıl	29	18,20%
		3-5 yıl	56	35,20%
		6 yıl ve üzeri	68	42,80%
Takım sporu yaparken zonlandığınız durumlar var mı?	Evet, teknik becerilerimi geliştirmekte zorlanıyorum	28	17,60%	
	Evet, takım arkadaşlarımla iletişim kurmakta zorlanıyorum	9	5,70%	
	Evet, antrenmanlara katılmaya zaman bulmakta zorlanıyorum	12	7,50%	
	Evet, yaralanma riski beni endişelendiriyor	13	8,20%	
	Hayır, herhangi bir zorluk yaşamadım	97	61,00%	
Takım sporu yaparken yaşadığınız olumsuz deneyimler var mı?	Evet, ayrımcılığa veya zorbalığa maruz kaldım	6	3,80%	
	Evet, sakatlandım	49	30,80%	
	Evet, motivasyonumu kaybettim	34	21,40%	
	Hayır, herhangi bir olumsuz deneyim yaşamadım	70	44,00%	
Takım sporu yapma imkânınız olmasaydı ne yapardınız?	Bireysel sporlar yaptım	99	62,30%	
	Sanatsal faaliyetlere katılırdım	14	8,80%	
	Akademik çalışmalara odaklanırdım	31	19,50%	
	Diğer	15	9,40%	

Bu tabloda, katılımcıların cinsiyet, yaş, ailede spor yapma durumu, yaptıkları spor türü, spor yapma süreleri ve spor yaparken karşılaştıkları zorluklar gibi demografik özellikleri özetlenmektedir.

Tablo 3: Araştırma Kapsamındaki Kişilerin Kimlik Gelişimleri Düzeylerinin Cinsiyetlerine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları

	Cinsiyet	N	Ort.	Std.Sapma	t	sd	p
Kimlik Gelişimi	Erkek	102	3,47	0,89	-2,131	155	0,035
	Kadın	55	3,75	0,52			
Taahüt Verme	Erkek	102	3,65	1,09	-1,353	155	0,178
	Kadın	55	3,89	1,02			
Geniş Araştırma	Erkek	102	3,48	1,02	-2,426	155	0,016
	Kadın	55	3,86	0,82			
Ruminatif Araştırma	Erkek	102	3,27	1,08	0,276	155	0,783
	Kadın	55	3,22	0,97			
Taahhülle Özdeşleşme	Erkek	102	3,49	1,08	-2,082	155	0,039
	Kadın	55	3,85	0,93			
Derin Araştırma	Erkek	102	3,47	0,99	-2,965	155	0,004
	Kadın	55	3,91	0,66			

*p<.05

Bu tabloda, katılımcıların kimlik gelişimi düzeylerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Kadın katılımcıların genel kimlik gelişimi ve bazı alt boyutlarda erkek katılımcılardan daha yüksek puanlara sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 4: Araştırma Kapsamındaki Kişilerin Dürtüsellik Düzeylerinin Cinsiyetlerine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları

	Cinsiyet	N	Ort.	Std.Sapma	t	sd	p
Dürtüsellik Ölçeği	Erkek	103	2,62	0,38	2,518	157	0,013
	Kadın	56	2,47	0,36			
Plan Yapmama	Erkek	103	2,64	0,51	1,985	157	0,049
	Kadın	56	2,47	0,48			
Motor Dürtüsellik	Erkek	103	2,30	0,58	2,312	157	0,022
	Kadın	56	2,10	0,45			
Dikkatte Dürtüsellik	Erkek	103	2,75	0,40	1,528	157	0,129
	Kadın	56	2,65	0,40			

*p<.05

Katılımcıların dürtüsellik düzeylerinin ve alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testleri uygulanmıştır. Bu tabloda, katılımcıların dürtüsellik düzeylerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Erkek katılımcıların genel dürtüsellik ve bazı alt boyutlarda kadın katılımcılardan daha yüksek puanlara sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 5: Araştırma Kapsamındaki Kişilerin Sorumluluk ve Davranış Düzeylerinin Cinsiyetlerine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları

	Cinsiyet	N	Ort.	Std.Sapma	t	sd	p
Sorumluluk	Erkek	102	3,1416	0,58075	-3,137	155	0,002
	Kadın	55	3,412	0,36223			
Davranış	Erkek	102	3,091	0,63438	-2,399	155	0,018
	Kadın	55	3,3119	0,34292			

*p<.05

Bu tabloda, katılımcıların sorumluluk ve davranış düzeylerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Kadın katılımcıların sorumluluk ve davranış düzeylerinin erkek katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 6: Araştırma Kapsamındaki Kişilerin Dürtüsellik Düzeylerinin Ailede Takım Sporunu Yapan Başka Kişinin Olup Olmaması Durumuna Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları

	Ailede takım sporu yapan başka biri var mı?	N	Ort.	Std.Sapma	t	sd	p
Dürtüsellik Ölçeği	Evet	54	2,48	0,39	-2,202	157	0,029
	Hayır	105	2,62	0,37			
Plan Yapmama	Evet	54	2,47	0,51	-1,896	157	0,06
	Hayır	105	2,63	0,50			
Motor Dürtüsellik	Evet	54	2,12	0,50	-1,903	157	0,059
	Hayır	105	2,29	0,56			
Dikkatte Dürtüsellik	Evet	54	2,63	0,38	-1,91	157	0,058
	Hayır	105	2,76	0,41			

*p<.05

Bu tabloda, katılımcıların dürtüsellik düzeylerinin ailede takım sporu yapan başka birinin olup olmaması durumuna göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Ailesinde spor yapan biri olmayan katılımcıların genel dürtüsellik düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 7: Araştırma Kapsamındaki Kişilerin Sorumluluk ve Davranış Düzeylerinin Ailede Takım Spor Yapan Başka Kişinin Olup Olmaması Durumuna Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları

	Ailede takım sporu yapan başka biri var mı?	N	Ort.	Std.Sapma	t	sd	p
Sorumluluk	Evet	52	3,36	0,51	2,078	155	0,039
	Hayır	105	3,17	0,53			
Davranış	Evet	52	3,22	0,59	0,833	155	0,406
	Hayır	105	3,14	0,54			

*p<.05

Bu tabloda, katılımcıların sorumluluk ve davranış düzeylerinin ailede takım sporu yapan başka birinin olup olmaması durumuna göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Ailesinde spor yapan biri olan katılımcıların sorumluluk düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 8: Araştırma Kapsamındaki Kişilerin Kimlik Gelişimleri Düzeylerinin Takım Spor Yapma Sürelerine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları

	Süre	N	Ort.	Std.Sapma	F	p	LSD
Kimlik Gelişimi	0-12 ay	4	2,82	1,46	1,376	0,252	
	1-2 yıl	29	3,51	0,74			
	3-5 yıl	56	3,62	0,63			
	6 yıl ve üzeri	68	3,59	0,86			
Taahüt Verme	0-12 ay	4	3,05	1,95	0,744	0,527	
	1-2 yıl	29	3,88	0,99			
	3-5 yıl	56	3,74	0,89			
	6 yıl ve üzeri	68	3,70	1,18			
Geniş Araştırma	0-12 ay	4	2,95	1,55	0,807	0,492	
	1-2 yıl	29	3,52	0,94			
	3-5 yıl	56	3,67	0,78			
	6 yıl ve üzeri	68	3,64	1,08			
Ruminatif Araştırma	0-12 ay	4	1,95	0,72	2,858	0,039	4>1
	1-2 yıl	29	3,11	1,04			3>1
	3-5 yıl	56	3,42	0,92			2>1
	6 yıl ve üzeri	68	3,24	1,11			
Taahütle Özdeşleşme	0-12 ay	4	3,30	1,61	0,43	0,732	
	1-2 yıl	29	3,47	0,97			
	3-5 yıl	56	3,64	0,95			
	6 yıl ve üzeri	68	3,69	1,12			
Derin Araştırma	0-12 ay	4	2,85	1,68	1,016	0,388	
	1-2 yıl	29	3,60	0,84			
	3-5 yıl	56	3,64	0,82			
	6 yıl ve üzeri	68	3,67	0,97			

*p<.05

Bu tabloda, katılımcıların kimlik gelişimi düzeylerinin takım sporu yapma sürelerine göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Spor yapma süresinin genel kimlik gelişimi üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı, ancak kısa süre spor yapanların ruminatif araştırma düzeylerinin daha düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 9: Araştırma Kapsamındaki Kişilerin Sorumluluk ve Davranış Düzeylerinin Takım Sporü Yapma Sürelerine Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları

	Süre	N	Ort.	Std.Sapma	F	p
Sorumluluk	0-12 ay	6	3,45	0,40	0,789	0,502
	1-2 yıl	29	3,32	0,48		
	3-5 yıl	56	3,23	0,44		
	6 yıl ve üzeri	66	3,19	0,62		
Davranış	0-12 ay	6	3,41	0,41	1,654	0,179
	1-2 yıl	29	3,34	0,45		
	3-5 yıl	56	3,11	0,44		
	6 yıl ve üzeri	66	3,12	0,68		

*p<.05

Tablo 9'daki sonuçlara göre, sorumluluk [$F(3, 153) = 0.789, p = .502$] ve davranış [$F(3, 153) = 1.654, p = .179$] düzeylerinde takım sporü yapma süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 10: Araştırma Kapsamındaki Kişilerin Dürtüsellik Düzeylerinin Takım Sporü Yaparken Yaşadıkları Zorluklara Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları

	Takım sporü zorlukları	N	Ort.	S. Sapma	F	p	LSD
Dürtüsellik Ölçeği	Evet, teknik becerilerimi geliştirmekte zorlanıyorum	28	2,58	0,38	2,82	0,027	2>1
	Evet, takım arkadaşlarımla iletişim kurmakta zorlanıyorum	9	2,95	0,38			
	Evet, antrenmanlara katılmaya zaman bulmakta zorlanıyorum	12	2,62	0,36			
	Evet, yaralanma riski beni endişelendiriyor	13	2,49	0,34			
	Hayır, herhangi bir zorluk yaşamadım	97	2,54	0,37			
Plan Yapmama	Evet, teknik becerilerimi geliştirmekte zorlanıyorum	28	2,61	0,48	3,788	0,006	2>1
	Evet, takım arkadaşlarımla iletişim kurmakta zorlanıyorum	9	3,18	0,57			
	Evet, antrenmanlara katılmaya zaman bulmakta zorlanıyorum	12	2,59	0,52			
	Evet, yaralanma riski beni endişelendiriyor	13	2,51	0,47			
	Hayır, herhangi bir zorluk yaşamadım	97	2,52	0,48			
Motor Dürtüsellik	Evet, teknik becerilerimi geliştirmekte zorlanıyorum	28	2,22	0,50	1,381	0,243	
	Evet, takım arkadaşlarımla iletişim kurmakta zorlanıyorum	9	2,58	0,67			
	Evet, antrenmanlara katılmaya zaman bulmakta zorlanıyorum	12	2,21	0,53			
	Evet, yaralanma riski beni endişelendiriyor	13	2,03	0,48			
	Hayır, herhangi bir zorluk yaşamadım	97	2,23	0,55			

Tablo 10'un devamı

Dikkatte	Evet, teknik becerilerimi geliştirmekte	28	2,66	0,36		
Dürtüsellik	zorlanıyorum					
	Evet, takım arkadaşlarımla iletişim kurmakta	9	2,99	0,45	1,706	0,151
	zorlanıyorum					
	Evet, antrenmanlara katılmaya zaman bulmakta	12	2,83	0,32		
	zorlanıyorum					
	Evet, yaralanma riski beni endişelendiriyor	13	2,61	0,32		
	Hayır, herhangi bir zorluk yaşamadım	97	2,71	0,42		

***p<.05**

Bu tabloda, katılımcıların dürtüsellik düzeylerinin spor yaparken yaşadıkları zorluklara göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Takım arkadaşlarıyla iletişimde zorluk yaşayanların genel dürtüsellik ve plan yapmama düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 11: Araştırma Kapsamındaki Kişilerin Dürtüsellik Düzeylerinin Takım Sporü Yaparken Yaşadıkları Zorluklara Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları

	Takım sporu olumsuz deneyim	N	Ort.	S.Sapma	F	p	LSD
Dürtüsellik Ölçeği	Evet, ayrımcılığa veya zorbalığa maruz kaldım	6	2,70	0,48	2,088	0,104	
	Evet, sakatlandım	49	2,63	0,37			
	Evet, motivasyonumu kaybettim	34	2,62	0,31			
	Hayır, herhangi bir olumsuz deneyim yaşamadım	70	2,49	0,39			
Plan Yapmama	Evet, ayrımcılığa veya zorbalığa maruz kaldım	6	2,90	0,56	2,83	0,04	1>4
	Evet, sakatlandım	49	2,64	0,52			2>4
	Evet, motivasyonumu kaybettim	34	2,67	0,45			3>4
	Hayır, herhangi bir olumsuz deneyim yaşamadım	70	2,46	0,50			
Motor Dürtüsellik	Evet, ayrımcılığa veya zorbalığa maruz kaldım	6	2,26	0,65			
	Evet, sakatlandım	49	2,27	0,53	0,36	0,782	
	Evet, motivasyonumu kaybettim	34	2,27	0,51			
	Hayır, herhangi bir olumsuz deneyim yaşamadım	70	2,18	0,57			
Dikkatte Dürtüsellik	Evet, ayrımcılığa veya zorbalığa maruz kaldım	6	2,81	0,52			
	Evet, sakatlandım	49	2,81	0,37	2,154	0,096	
	Evet, motivasyonumu kaybettim	34	2,75	0,29			
	Hayır, herhangi bir olumsuz deneyim yaşamadım	70	2,63	0,45			

***p<.05**

Bu tabloda, takım sporu yaparken yaşanan bazı olumsuz deneyimlerin dürtüselliğin plan yapmama alt boyutu ile ilişkili olabileceğini göstermektedir. Ayrımcılığa/zorbalığa maruz kalma, sakatlanma ve motivasyon kaybı gibi olumsuz deneyimler yaşayan katılımcıların, herhangi bir olumsuz deneyim yaşamayanlara göre daha yüksek düzeyde plan yapmama eğiliminde oldukları görülmektedir

Tablo 12: Araştırma Kapsamındaki Kişilerin Dürtüsellik Düzeylerinin Takım Sporü Yapma İmkânı Olmadıklarında Ne Yapacaklarına Göre Farklılıklarına Ait Analiz Sonuçları

	Takım sporu	N	Ort.	S.Sapma	F	p	LSD
Dürtüsellik Ölçeği	Bireysel sporlar yapardım	99	2,56	0,37	4,536	0,004	1<4
	Sanatsal faaliyetlere katılırdım	14	2,58	0,35			2<4
	Akademik çalışmalara odaklanırdım	31	2,46	0,36			3<4
	Diğer	15	2,88	0,34			
Plan Yapmama	Bireysel sporlar yapardım	99	2,56	0,50	3,429	0,019	1<4
	Sanatsal faaliyetlere katılırdım	14	2,63	0,51			3<4
	Akademik çalışmalara odaklanırdım	31	2,44	0,49			
	Diğer	15	2,93	0,48			
Motor Dürtüsellik	Bireysel sporlar yapardım	99	2,23	0,53	2,452	0,066	
	Sanatsal faaliyetlere katılırdım	14	2,28	0,50			
	Akademik çalışmalara odaklanırdım	31	2,06	0,52			
	Diğer	15	2,52	0,65			
Dikkatte Dürtüsellik	Bireysel sporlar yapardım	99	2,70	0,43	2,928	0,036	1<4
	Sanatsal faaliyetlere katılırdım	14	2,72	0,32			3<4
	Akademik çalışmalara odaklanırdım	31	2,65	0,33			
	Diğer	15	3,00	0,31			

Bu tablo, katılımcıların takım sporu yapma imkanı olmadığında ne yapacaklarına dair tercihlerine göre dürtüsellik düzeylerindeki farklılıkları göstermektedir. "Diğer" seçeneğini işaretleyenlerin dürtüsellik düzeyleri, bireysel sporlar, sanatsal faaliyetler veya akademik çalışmalara yönelecek olanlardan daha yüksektir.

Tablo 13: Araştırma Kapsamındaki Kişilerin Kimlik Gelişimleri, Sorumluluk ve Davranış Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Ait Analiz Sonuçları

		Sorumluluk	Davranış
Kimlik Gelişimi	r	,316**	,299**
	p	0,00	0,00
	N	159	159
Taahüt Verme	r	,251**	,227**
	p	0,002	0,004
	N	159	159
Geniş Araştırma	r	,278**	,265**
	p	0,00	0,001
	N	159	159
Ruminatif Araştırma	r	0,127	0,139
	p	0,116	0,084
	N	159	159
Taahütle Özdeşleşme	r	,246**	,247**
	p	0,002	0,002
	N	159	159

Tablo 13'ün devamı

Derin Araştırma	r	,343**	,295**
	p	0,00	0,00
	N	159	159
Dürtüsellik Ölçeği	r	-,195*	-,200*
	p	0,015	0,012
	N	159	159
Plan Yapmama	r	-,310**	-,301**
	p	0,00	0,00
	N	159	159
Motor Dürtüsellik	r	-0,041	-0,049
	p	0,606	0,543
	N	159	159
Dikkatte Dürtüsellik	r	-0,079	-0,076
	p	0,326	0,344
	N	159	159

**p<.01, *p<.05

Araştırmaya katılan bireylerin kimlik gelişimi düzeyleri (genel ve alt boyutları) ile sorumluluk ve davranış düzeyleri arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Bu tablo, katılımcıların kimlik gelişimi, sorumluluk ve davranış düzeyleri arasındaki ilişkileri göstermektedir. Sorumluluk ve davranış düzeyleri ile genel kimlik gelişimi ve bazı alt boyutları arasında pozitif ilişkiler bulunmuştur. Genel dürtüsellik ve plan yapmama ile sorumluluk ve davranış arasında negatif ilişkiler gözlenmiştir.

Tablo 14: Araştırma Kapsamındaki Kişilerin Kimlik Gelişimleri ve Dürtüsellik Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Ait Analiz Sonuçları

		Dürtüsellik Ölçeği	Plan Yapmama	Motor Dürtüsellik	Dikkatte Dürtüsellik
Kimlik Gelişimi	r	-0,062	-0,137	0,064	-0,005
	p	0,44	0,087	0,427	0,953
	N	159	159	159	159
Taahüt Verme	r	-,166*	-,189*	-0,057	-0,093
	p	0,038	0,018	0,48	0,244
	N	159	159	159	159
Geniş Araştırma	r	-,159*	-,213**	-0,049	-0,019
	p	0,047	0,007	0,546	0,813
	N	159	159	159	159
Ruminatif Araştırma	r	,228**	0,139	,268**	,158*
	p	0,004	0,083	0,001	0,048
	N	159	159	159	159
Taahütle Özdeşleşme	r	-0,104	-,168*	0,034	-0,046
	p	0,196	0,036	0,67	0,566
	N	159	159	159	159
Derin Araştırma	r	-0,038	-0,101	0,053	-0,013
	p	0,638	0,207	0,513	0,877
	N	159	159	159	159

**p<.01, *p<.05

Bu tablo, kimlik gelişiminin bazı boyutlarının dürtüsellik ile ilişkili olabileceğini göstermektedir. Özellikle taahhüt verme ve geniş araştırma gibi olumlu kimlik süreçleri, daha düşük genel dürtüsellik ve plan yapmama eğilimi ile ilişkilidir. Öte yandan, ruminatif araştırma gibi daha kaygılı ve kararsız bir kimlik arayışı ise daha yüksek genel dürtüsellik ve dürtüsellğin bazı alt boyutlarıyla ilişkilidir.

Tablo 15: Araştırma Kapsamındaki Kişilerin Dürtüsellik, Sorumluluk ve Davranış Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Ait Analiz Sonuçları

		Dürtüsellik Ölçeği	Plan Yapmama	Motor Dürtüsellik	Dikkatte Dürtüsellik
Sorumluluk	r	-,195*	-,310**	-0,041	-0,079
	p	0,015	0,00	0,606	0,326
	N	159	159	159	159
Davranış	r	-,200*	-,301**	-0,049	-0,076
	p	0,012	0,00	0,543	0,344
	N	159	159	159	159

**p<.01, *p<.05

Bu tablo, daha yüksek genel dürtüsellik ve özellikle plan yapmama eğiliminin daha düşük sorumluluk ve davranış düzeyleriyle ilişkili olduğunu göstermektedir. Dürtüsellğin diğer alt boyutları (motor ve dikkatte dürtüsellik) ile sorumluluk ve davranış arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

SONUÇ

Bu araştırma, takım sporu yapan adolesan bireylerin kimlik gelişimi ile dürtüsellik ve sorumluluk düzeyleri arasındaki ilişkileri inceleyerek, ergenlik döneminde bireyin psikososyal gelişim sürecine katkıda bulunmayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, olumlu kimlik gelişiminin daha yüksek sorumluluk düzeyleriyle, buna karşılık daha düşük dürtüsellik ile anlamlı biçimde ilişkili olduğu görülmüştür. Bu bulgular, bireylerin kimlik kazanım sürecinin, davranışsal düzenleme becerileri ve sosyal sorumluluk gelişimiyle doğrudan ilişkili olduğuna işaret etmektedir (Erikson, 1968; Marcia, 1980).

Takım sporlarına aktif katılım, kimlik gelişimi açısından destekleyici bir ortam sunmaktadır. Bu ortamlarda edinilen olumlu sosyal deneyimler, bireylerin benlik algısının ve aidiyet duygusunun güçlenmesini sağlamaktadır (Fraser-Thomas, Côté & Deakin, 2005). Elde edilen veriler, spora katılım süreleri ile sorumluluk ve kimlik gelişimi arasında pozitif, dürtüsellik düzeyleriyle ise negatif yönlü ilişkiler olduğunu göstermiştir.

Ayrıca, kadın katılımcıların erkeklere göre daha yüksek kimlik ve sorumluluk puanlarına sahip olmaları, toplumsal cinsiyet rolleri ve sosyal beklentilerin gelişimsel süreçlerde belirleyici rol oynadığını ortaya koymuştur. Ailede sporcu birey varlığının, model alma yoluyla dürtüsellik düzeylerini azaltması da sosyal öğrenme kuramı (Bandura, 1977) ile tutarlıdır.

Bununla birlikte, sporda yaşanan olumsuz deneyimlerin (zorbalık, ayrımcılık, sakatlanma vb.) bireylerde planlama ve öz denetim gibi becerileri olumsuz etkileyebileceği de gözlemlenmiştir. Bu durum, spor ortamlarının yapılandırılması kadar, psikolojik açıdan destekleyici ve güvenli olmasının da gelişim için önemli olduğuna işaret etmektedir.

Araştırma, kimlik gelişimi, sorumluluk ve dürtüsellik gibi gelişimsel yapıların, spor deneyimiyle ilişkisini ortaya koyarak spor psikolojisi alanına katkı sağlamaktadır. Sporcuların psikolojik iyi oluşlarını desteklemek, olumlu davranışlarını teşvik etmek ve riskli davranışları önlemek için, kimlik gelişim süreci desteklenmeli, dürtüsellik düzeyleri dikkate alınmalıdır. Takım içinde sağlıklı iletişim ortamlarının kurulması ve olumsuz deneyimlerin azaltılması, psikososyal gelişimi destekleyici uygulamalar açısından kritik öneme sahiptir.

Tartışma

Bu araştırmanın temel amacı, takım sporu yapan adolesan bireylerin kimlik gelişimi ile dürtüsellik ve sorumluluk düzeyleri arasındaki ilişkileri ortaya koymaktır. Bulgular, bu değişkenler arasında anlamlı ve yönlü ilişkiler olduğunu göstermiştir. Elde edilen veriler, hem kuramsal arka planla hem de daha önceki çalışmalarla önemli ölçüde tutarlılık göstermektedir (Erikson, 1968; Marcia, 1980; Patton et al., 1995).

Öncelikle, kimlik gelişiminin olumlu boyutları (taahhüt verme, geniş araştırma, taahhütle özdeşleşme, derin araştırma) ile sorumluluk ve davranış düzeyleri arasındaki pozitif ilişkiler dikkat çekicidir. Bu durum, Erikson'un (1968) psikososyal gelişim kuramında vurguladığı kimlik kazanımının bireyin sosyal uyumu ve sorumluluk alma kapasitesi ile doğrudan ilişkili olduğunu savunan yaklaşımla paralellik göstermektedir. Marcia'nın (1980) kimlik statüleri kuramına göre de, bireylerin aktif bir kimlik arayışı ve bu sürece ilişkin taahhüt göstermesi, daha istikrarlı ve sorumlu bireyler olmalarını sağlamaktadır. Benzer bulgulara Crocetti et al. (2012) ve Luyckx et al. (2006) gibi araştırmacılar da ulaşmıştır. Nitekim bu çalışmanın bulguları, olumlu kimlik gelişimi gösteren bireylerin daha yüksek sorumluluk düzeyine sahip olduklarını göstermiştir.

Dürtüsellik ile sorumluluk arasındaki negatif yönlü ilişki de anlamlıdır. Barratt'ın (1994) dürtüsellik tanımına uygun olarak, plan yapmama ve motor dürtüsellik gibi özellikler bireylerin uzun vadeli düşünmeden hareket etmelerine ve bu nedenle toplumsal yükümlülüklerini yerine getirmekte zorlanmalarına neden olmaktadır. Bu bulgu, Patton ve arkadaşlarının (1995) dürtüsellik boyutlarına ilişkin çalışmasıyla da desteklenmektedir. Aynı zamanda, dikkat dağınıklığı ve plan yapmama gibi alt boyutlarda yüksek skora sahip bireylerin sosyal olarak

kabul gören davranışlar sergileme konusunda daha fazla zorlandıkları gözlemlenmiştir (Evenden, 1999).

Araştırma sonucunda kadın bireylerin kimlik gelişimi ve sorumluluk puanlarının erkeklere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Bu durum, toplumsal cinsiyet rollerinin ve sosyal beklentilerin, bireylerin gelişimsel süreçleri üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Crocetti ve ark. (2008) bu farklılığı kadınların duygusal farkındalık ve sosyal ilişkilerdeki duyarlılığı ile açıklamaktadır. Öztürk ve Yücel (2013) de benzer şekilde, kadın ergenlerin sosyal sorumluluk puanlarının erkeklere kıyasla daha yüksek olduğuna işaret etmiştir.

Ayrıca, ailesinde sporcu bulunan bireylerin daha düşük dürtüsellik düzeyine sahip olması, Bandura'nın (1977) sosyal öğrenme kuramını desteklemektedir. Bireylerin aile ortamında gözlemledikleri davranışları model alarak öğrendikleri ve bu davranışları kendi yaşantılarına yansıttıkları, özellikle dürtüsellik gibi davranış örüntülerinin sosyalleşme süreci ile şekillendiği sonucuna ulaşılmıştır (Schunk, 2012).

Takım sporları süresi ve niteliği, bireylerin kimlik gelişim süreçlerine katkı sağlarken, olumsuz deneyimlerin planlama becerileri üzerindeki etkisi dikkat çekicidir. Ayrımcılık, zorbalık ve sakatlanma gibi deneyimlerin, bireylerin gelecek planlaması konusunda isteksizlik ve beceri kaybı yaşamasına neden olabileceği gözlemlenmiştir (Fraser-Thomas, Côté & Deakin, 2005). Bu bulgular, spor ortamının psikolojik güvenliğinin, gelişimsel kazanımlar üzerindeki etkisine işaret etmektedir.

Bu çalışmanın en önemli katkılarından biri, kimlik gelişimi, dürtüsellik ve sorumluluk gibi psikososyal değişkenleri takım sporu çerçevesinde birlikte değerlendirmesidir. Ayrıca, literatüre yeni katkı olarak, takım sporunda yaşanan olumsuz deneyimlerin bu değişkenler üzerindeki etkisini incelemesi, benzer nitelikteki çalışmalar için zemin oluşturması açısından önemlidir.

Ancak, bu çalışmanın sınırları da göz ardı edilmemelidir. Verilerin kesitsel olarak toplanması nedensel ilişkilerin yorumlanmasını sınırlandırmaktadır. Ayrıca, örneklem grubundaki dağılımın bazı değişkenlerde homojen olmaması (cinsiyet, spor dalı vb.) bulguların genellenebilirliğini etkilemiştir. Katılımcı bildirimlerine dayalı ölçüm araçlarının kullanılması da sosyal beğenilirlik yanlılığı riskini beraberinde getirmektedir (Paulhus, 1991).

Sonuç olarak, bu araştırma kimlik gelişimi, dürtüsellik ve sorumluluk gibi gelişimsel değişkenlerin takım sporu bağlamında nasıl birbiriyle ilişkili olduğuna dair anlamlı bulgular sunmuştur. Bulgular hem teorik hem de pratik açıdan spor psikolojisi, gelişim psikolojisi ve

eğitim bilimleri alanları için önemli çıkarımlar içermektedir. Spor temelli psikososyal destek programlarının oluşturulmasında bu bulgular ışığında yeni stratejiler geliştirilebilir

Öneriler

1. Eğitimciler ve antrenörler, ergenlerin yalnızca fiziksel değil, psikososyal gelişim süreçlerini de desteklemeye yönelik faaliyetler planlamalıdır.
2. Spor kulüplerinde psikolojik danışmanlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması, dürtüsellik kontrolü ve sorumluluk gelişimi açısından fayda sağlayabilir.
3. Okullarda sosyal beceri, hedef belirleme ve planlama eğitimlerinin yaygınlaştırılması önerilmektedir.
4. Ailelere, genç bireylerin kimlik gelişimi süreçlerinde destekleyici roller üstlenmeleri konusunda rehberlik sağlanmalıdır.
5. Gelecekte yapılacak araştırmalarda boylamsal veri toplanarak gelişimsel süreçlerin zamana bağlı değişimi izlenebilir.
6. Farklı spor branşlarının psikososyal gelişim üzerindeki etkilerini karşılaştıran çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Prentice Hall.
- Barratt, E. S. (1994). Impulsiveness and aggression. In Monahan, J. & Steadman, H. (Eds.), *Violence and Mental Disorder* (pp. 61–79). University of Chicago Press.
- Bekman, M. (2022). Halkla ilişkiler uygulamalarında nicel araştırma yöntemi: İlişkisel tarama modeli. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 6(16), 238-258
- Beşoluk, Ş., Koyuncu, V., & Demir, M. (2014). Kimlik Gelişiminin Boyutları Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(41), 50-61.
- Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum*. Pegem Akademi.
- Crocetti, E., Rubini, M., & Meeus, W. (2008). Capturing the dynamics of identity formation in various ethnic groups: Development and validation of a three-dimensional model. *Journal of Adolescence*, 31(2), 207–222.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. Norton.
- Fraser-Thomas, J., Côté, J., & Deakin, J. (2005). Youth sports programs: An avenue to foster positive youth development. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 10(1), 19–40.

- Güleç, H., Tamam, L., Güleç, M. Y., Turhan, M., Karakuş, G., Zengin, M., & Stanford, M. S. (2008). Psychometric properties of the Turkish version of the Barratt Impulsiveness Scale–11. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 18(4), 251–258.
- Hoffmann, J., Stompe, T., Wancata, J., & Friedrich, M. (2022). Team sports and mental health in adolescents: A systematic review and meta-analysis of observational studies. *Journal of Affective Disorders*, 319, 217–227.
- Khan, A., Ahmed, K. R., Hidajat, T., Kolbe-Alexander, T., & Edwards, E. J. (2022). Examining the association between sports participation and mental health of adolescents. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(24), 17078. <https://doi.org/10.3390/ijerph192417078>
- Marcia, J. E. (1980). Identity in adolescence. In J. Adelson (Ed.), *Handbook of adolescent psychology* (pp. 159–187). Wiley.
- Murray, K. E., Li, J., McGrath, J. J., & Hickie, I. B. (2021). Association of team sports participation from adolescence to young adulthood with anxiety and panic disorder. *JAMA Network Open*, 4(10), e2128738.
- Özen, Y. (2012). Sorumluluk Duygusu ve Davranışı Ölçeği'nin geliştirilmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 8(2), 137-154.
- Patton, J. H., Stanford, M. S., & Barratt, E. S. (1995). Factor structure of the Barratt Impulsiveness Scale. *Journal of Clinical Psychology*, 51(6), 768–774.
- Steinberg, L. (2008). A social neuroscience perspective on adolescent risk-taking. *Developmental Review*, 28(1), 78–106.
- Weiss, M. R., & Smith, A. L. (2002). Friendship quality in youth sport: Relationship to age, gender, and motivation variables. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 24(4), 420–437.
- Yavuz, K. E. (2005). *Yaşam becerileri eğitimi* (2. baskı). Ceceli Yayınları.